

REPUBLIKA HRVATSKA

Ministarstvo branitelja

**NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O PRAVIMA ŽRTAVA SEKSUALNOG NASILJA
U DOMOVINSKOM RATU**

Zagreb, lipanj 2014. godina

NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O PRAVIMA ŽRTAVA SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu (u daljem tekstu: Zakon) sadržana je u odredbi članka 2. stavak 4. podstavak 1. i članka 35. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 85/10. – pročišćeni tekst i 5/14.).

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Tijekom Domovinskog rata Republika Hrvatska pretrpjela je brojna razaranja i ogromne ljudske žrtve. No, usprkos vremenskom odmaku od preko dvadeset godina, jednom segmentu žrtava nije posvećeno dovoljno pažnje, a radi se o osobama koje su tijekom Domovinskog rata pretrpjele zločine seksualnog zlostavljanja, među kojima su u najvećem broju žene.

Temeljna načela i zahtjevi međunarodnog humanitarnog prava implementirani su u hrvatsko zakonodavstvo i obvezuju državu štititi temeljna ljudska prava i slobode. Pravo žrtava na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju je čvrsto utemeljeno u međunarodnom pravu.

Na međunarodnom planu, pored brojnih međunarodno pravnih zaštitnih mehanizama, važno je spomenuti Deklaraciju UN-a o temeljnim načelima pravde za žrtve kaznenih djela i zloupotrebe moći iz 1985. godine (*UN Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*), koja je s procesno – kaznenog aspekta označila promjenu perspektive položaja žrtve, regulirajući slijedeća prava:

- pravo na tretiranje s poštovanjem i pravo na priznanje patnje,
- pravo na odgovarajuće službe podrške,
- pravo na informiranje o napretku slučaja,
- pravo na sudjelovanje i doprinos u donošenju odluka,
- pravo na savjet i odvjetnika,
- pravo na zaštitu fizičke sigurnosti i privatnosti,
- pravo na restituciju ili plaćanje za pretrpljenu štetu ili gubitak, naknadu troškova nastalih kao posljedica viktimizacije, pružanje usluga ili povratak prava,
- pravo na naknadu štete od strane počinitelja i države.

Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila je Rezoluciju Temeljna načela i smjernice o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava, 2005. godine (*Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law*, 60/147) prema kojoj je dužnost države osigurati učinkovita sredstva za zaštitu žrtava uključujući i pravo na različite oblike reparacije (restitucija – povrat u prijašnje stanje, kompenzacija, rehabilitacija, satisfakcija i jamstvo od ne – ponavljanja).

Vijeće za ljudska prava UN-a, Rezolucijom koja je usvojena na Općoj skupštini UN-a 26. rujna 2011. godine, ustanovilo je poziciju Posebnog/e izvjestitelja/ice za promociju istine, obeštećenja i garancije neponavljanja, (*Special Rapporteur on the promotion of truth, justice, reparations and guarantees of non-recurrence, A/HRC/18/L.22*) koji ima mandat od tri godine. Republika Hrvatska je podržala ovu rezoluciju.

Iznimno je važno napomenuti i donošenje Direktive Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. godine (2012/29/EU) o uspostavi minimalnih standarda u području prava, pomoći i zaštite za žrtve kaznenih djela (*EU Directive establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA*).

Zaštita temeljnih ljudskih prava i sloboda znači obvezu države spriječiti njihovog kršenje. Osobe koje su proživjele nasilje imaju pravo na pravdu, na podršku i poštovanje društva, na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju za pretrpljene strahote, psihološku, medicinsku i pravnu pomoć, a ponajviše pravo na društveno priznanje patnje i počinjenog zločina.

Obzirom da su žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu najvećim brojem upravo žene, to je potrebno zaštitu žrtava normirati uzimajući u obzir i obrađujući sve specifičnosti posljedica seksualnog nasilja u odnosu na žene, pri čemu ne umanjivati specifičnost položaja odnosno posljedica seksualnog nasilja koje su pretrpjeli muškarci. Cilj je, između ostalog, normativu uskladiti s međunarodnim standardima i praksom, konkretno Konvencijom Vijeća Europe o obiteljskom nasilju prema ženama (*Council of Europe on preventing and combating violence against women and domestic violence, CETS 210*) koja definira seksualno nasilje kao povredu ljudskih prava i oblik diskriminacije prema ženama, te označava rodno utemeljeno nasilje s posljedicom odnosno namjerom prouzročenja tjelesne, spolne, psihološke i ekonomske štete ili patnje žene.

Zaštita ljudskih prava žena utvrđena je i Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1325 Žene, mir i sigurnost (Republika Hrvatska ima i Nacionalni akcijski plan za provedbu Rezolucije za razdoblje 2011. – 2014. godine) dok je zaštita od seksualnog nasilja utvrđena Rezolucijom 1820 (2008.g.) o seksualnom nasilju protiv civila u konfliktima te Rezolucijom 1888 (2009. godine), Rezolucijom 1960 (2010. godine) te novom Rezolucijom 2106 donesenom u lipnju prošle godine (2013. godine) koja naglašava rigorozne istrage i kažnjavanja seksualnih zločina i potrebu njihove prevencije.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila je 2009. godine Rezoluciju 1670, koja se odnosi na seksualno nasilje nad ženama u oružanom sukobu gdje navodi primjere silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja počinjenih tijekom rata u zemljama bivše Jugoslavije. Rezolucijom se utvrđuje da nije bilo odgovarajućeg kaznenog progona počinitelja pred domaćim sudovima te da su žrtvama uskraćena prava na pravdu i obeštećenje.

Kompariranjem zakonodavnih sustava susjednih država, nastalih raspadom SFRJ, proizlazi da, uz određene iznimke, u najvećem dijelu problematika obeštećenja žrtava ratnog stradanja nije najuspješnije riješena.

Najviše je na tome planu učinila Republika Slovenija koja je 2001. godine donijela Zakon o žrtvama ratnog nasilja, te Zakon o plaćanju odštete žrtvama ratnog i poratnog nasilja koji su u primjeni od 2004. godine. Zakon se odnosi na prognanike, logoraše, zatvorenike, radne deportirce, internirce i izbjeglice koje su njemačke, talijanske ili mađarske okupacijske snage,

od 06.04.1941. godine do 15.05.1945. godine, zbog političkih, nacionalnih, rasnih ili vjerskih razloga iselile, poslale u logor, zatvorile ili poslale na prisilan rad.

Navedenim se zakonom žrtvama osiguravaju određena prava kao i pravo na ratnu odštetu.

Zaštita civilnih žrtava Bosne i Hercegovine, u Federaciji Bosne i Hercegovine, provodi se temeljem Zakona o osnovama socijalne zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom, kojim su žrtve seksualnog zlostavljanja i silovanja definirane kao posebna kategorija civilnih žrtava rata. Sredstva za financiranje zaštite osiguravaju se sukladno propisima Federacije i kantona i to iz proračuna općine, proračuna kantona, osnivača ustanova, osobnog učešća korisnika, legata, poklona i drugih izvora.

Ova problematika nije jedinstveno riješena na razini cijele države Bosne i Hercegovine, a federalni Zakon o zaštiti od torture, koji bi imao svrhu utvrđenja jedinstvenog iznosa obeštećenja, još nije usvojen.

Što se tiče druge međunarodne prakse, postoje pozitivni primjeri rješavanja pitanja ratnih obeštećenja.

Vlada Južnoafričke Republike, temeljem preporuka Odbora za reparacije i rehabilitacije Komisije za istinu i pomirenje, a sukladno Zakonu o Komisiji za istinu i pomirenje isplaćivala je oštećenicima jednokratne naknade, u ovisnosti o broju uzdržavanih osoba.

Sredstva (državna sredstva, donacije, investicije..) su isplaćivana iz Predsjedničkog fonda koji je ustanovljen upravo radi reparacije žrtava. Vijeće je kroz javno djelovanje omogućilo brojnim žrtvama, nevladinim organizacijama te zajednici uopće pravedno i otvoreno kreiranje reparacijske politike.

Argentina je zakonodavnim rješenjima regulirala reparacije za žrtve kršenja ljudskih prava, a Čile je uveo program mjesečnih mirovina kao vid reparacije.

Njemačka je poslije II. Svjetskog rata uspostavila dva značajna reparacijska programa, reparacije za holokaust i reparacije za prinudni i robovski rad.

Težnja Njemačke je bila stvoriti pravedan i moralan karakter reparacija. Shodno tomu uspostavljeni su programi: obeštećenje za život (za udovice, djecu i uzdržavane članove obitelji), obeštećenja za zdravlje (zdravstvena njega za narušenost zdravlja i duha), obeštećenje za narušenu slobodu (zatočenici političkih i vojnih zatvora), obeštećenje za imovinu i nepravedne poreze, obeštećenje za štetu karijeri ili ekonomskom napredovanju.

Njemački reparacijski program isplatio je više od 38 milijardi američkih dolara naknade štete žrtvama do 2000. godine.

Drugi reparacijski oblik u Njemačkoj je uveden kroz Fundaciju „Sjećanje, odgovornost i budućnost“. Fundacija je uspostavljena 2000. godine s ciljem naknade štete za prinudni i robovski rad. Specifičnost ove Fundacije je podrška razvoju mladih kroz obrazovne projekte, humanitarne inicijative i programe stipendiranja koji potiču dijalog o povijesnom naslijeđu i građanskoj participaciji u izgradnji demokracije.

Rimskim ugovorom (Statutom) kreirane su dvije neovisne institucije: Međunarodni stalni kazneni sud (oko 130 zemalja mu je pristupilo) i Fond za obeštećenje žrtava (TFV). Kaznena djela za koja Fond osigurava sredstva su genocid, ratni zločini, zločin protiv čovječnosti, zločin agresije, a može djelovati neovisno o egzistiranju osuđujuće presude Suda.

Analiza postojeće pravne regulative u Republici Hrvatskoj dovodi do zaključka da tek pojedine osobe koje su pretrpjele neki oblik seksualnog zlostavljanja tijekom Domovinskog rata mogu ostvariti zaštitu svojih prava.

Do danas ne postoje točni podaci o osobama koje su to nasilje proživjele, pa tako nema ni konkretnih saznanja o broju oštećenih osoba, no potreba za uređenjem ovoga pitanja nastaje zbog velikog broja osoba, poglavito onih odvedenih u neprijateljske zatvore i logore, za koje se smatra da su tijekom ratnih razaranja proživjele neki oblik seksualnog nasilja.

Podacima kojima se trenutno raspolaže su podaci Uprave za zatočene i nestale ovoga Ministarstva o razmijenjenih 7 666 osoba u Domovinskom ratu, a od toga broja su 932 žene. Sigurno je broj osoba odveden u zatočeništvo veći od broja razmijenjenih.

Temeljem postojećih propisa, konkretno Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji 4 žene i 2 muškarca su ostvarili status HRVI iz Domovinskog rata s osnova zatočenja i silovanja u logoru te ustanovljenja oštećenja organizma od 50 % - 100 % .

Temeljem Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, svojstvo civilnog invalida rata priznato je 10 žena zbog pretrpljene fizičke i psihičke traume silovanja.

Za napomenuti je da Republika Hrvatska ima u primjeni Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela („Narodne novine“ broj 80/08. i 27/11.), koji je donesen po ratificiranju (2008. godine) Europskoj konvenciji o naknadi štete žrtvama kaznenih djela nasilja.

No, po tome zakonu žrtve seksualnog nasilja u ratu ne mogu ostvariti prava.

Zakonom o pravima žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, kao posebnim zakonom koji uređuje ovo pitanje, osobama koje su pretrpjele ovaj najgori oblik zlostavljanja omogućena je časna integracija u društvo. Od stigme „silovanih“ preko „zaboravljenih“ u društvu, ojačanom psihosocijalnom pomoći njima i njihovim obiteljima, kao i drugim oblicima reparacije, učvrstiti će se osjećaj pripadanja i brige društvene zajednice kao i vjera u sustav.

Sve navedeno moguće je ostvariti jedino zajedničkim naporima društva u cjelini. Tek sustavnim i zajedničkim djelovanjem svih nadležnih institucija, državnih tijela i drugih oblika skrbi postići će se željena razina pravde i otvoriti mogućnost procesuiranju počinitelja.

Ostvarivanjem prava žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, Republika Hrvatska se usklađuje s međunarodnom praksom odnosno nedavno usvojenom Deklaracijom UN-a o obvezi sprječavanja seksualnog nasilja u ratu (rujan 2013. godine) (*Declaration of commitment to end sexual violence in conflict*) te ranije spomenutom Direktivom Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavljanju minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela (*Directive 2012/29/EU*).

Zakon za žrtve seksualnog nasilja omogućava rehabilitaciju kroz osiguranje psihosocijalne, zdravstvene i pravne pomoći, pruža žrtvama određeni stupanj satisfakcije kroz priznanje njihove patnje u Domovinskom ratu, dok će u širem smislu značiti uspostavu društvene solidarnosti i odgovornosti o počinjenim zločinima, kako od strane agresora tako i od strane hrvatskih vojnika, a posredno će utjecati na kazneni progon počinitelja.

Osnovna pitanja koja treba urediti Zakon:

- definirati seksualno nasilje u Domovinskom ratu te utvrditi i priznati status osobama koje su to nasilje proživjele,
- osigurati različite oblike pomoći kroz Nacionalni program psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata,

- osnažiti postojeći institut psihosocijalne i zdravstvene pomoći koja se danas provodi putem Centara za psihosocijalnu pomoć, Regionalnih centara za psihotraumu, civilnih udruga i sl.,
- osigurati prava na obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje žrtvama koje to pravo nemaju,
- omogućiti im redovne, godišnje liječničke sistematske preglede,
- omogućiti im smještaj u Veteranske centre,
- omogućiti im besplatnu pravnu pomoć oko ostvarivanja pravne zaštite,
- stvoriti temelje za ostvarenje novčanih prava kao vida reparacije,
- osigurati naknade troška prijevoza nastalih prilikom ostvarivanja reparativnih prava,
- urediti način i uvjete priznavanja statusa žrtve i njenih prava kao i odrediti njihovo trajanje odnosno uvjete prestanka istih,
- najava osnivanja fundacije za isplatu novčanih prava.

Posljedice donošenja Zakona:

- promocija istine, reparacija i garancija neponavljanja zločina,
- poticanje na progovaranje o zločinu u Domovinskom ratu i suradnja nadležnih institucija u procesuiranju zločina,
- povrat dostojanstva žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu,
- podizanje kvalitete života žrtava kroz osiguranu psihosocijalnu pomoć,
- omogućavanje osnovnog i povećanog standarda zdravstvene skrbi – osnovno i dopunsko zdravstveno osiguranje te redovite sistematske liječničke preglede,
- jedinstvena evidencija osoba koje su ostvarile prava iz Zakona,
- prikupljanje i objedinjavanje podataka o počiniteljima te procesuiranje počinitelja seksualnog nasilja,
- približavanje europskim odnosno svjetskim standardima i mehanizmima uređenja i zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda.

III. OCJENA POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU OVOG ZAKONA

Zakon predviđa priznavanje statusa žrtava seksualnog nasilja i pratećih materijalnih prava, za provedbu kojih neće biti potrebno osigurati dodatna sredstva. Naime, sredstva za predviđena prava (psihosocijalna i zdravstvena pomoć, obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje, medicinska rehabilitacija, godišnji liječnički sistematski pregled te smještaj u Veteranske centre) osigurana su u državnom proračunu, kako za godinu 2014. tako i za daljnje godine primjene Zakona. Što se tiče novčanih prava (novčana naknada i druga novčana prava) koja su predviđena ovim Zakonom, kao i sredstva potrebna za osnivanje fundacije za žrtve, nisu predmet ocjene sredstava za provedbu ovoga Zakona. Ovo budući da će se iznos tih sredstava, kao i uostalom isplata odnosno utrošak istih propisati posebnim zakonom koji će se donijeti naknadno.

IV. TEKST NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA S OBRAZLOŽENJEM

Prilaže se tekst Nacrta prijedloga Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu.

NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O PRAVIMA ŽRTAVA SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU

GLAVA I.

TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom definira seksualno nasilje u Domovinskom ratu, u razdoblju od 05. kolovoza 1990. godine do 30. lipnja 1996. godine (u daljnjem tekstu: Domovinski rat) na području Republike Hrvatske ili tijekom zatočeništva u neprijateljskom logoru ili zatvoru izvan područja Republike Hrvatske, uređuju prava žrtava seksualnog nasilja te postupak za ostvarivanje tih prava.

Članak 2.

- (1) Seksualno nasilje u Domovinskom ratu je nasilje počinjeno prema drugoj osobi bez njenog pristanka ili upotrebom sile ili prijetnje (u daljnjem tekstu: seksualno nasilje) kao:
- vaginalna, analna ili oralna penetracija bilo kojim dijelom tijela ili predmetom u tijelo druge osobe i druga radnja seksualne naravi,
 - ozljeđivanje, odstranjivanje, obrezivanje ili drugi oblici sakaćenja cijelih ili bilo kojeg dijela spolnog organa osobe,
 - izazivanje nasilne trudnoće,
 - izazivanje pobačaja,
 - oduzimanje biološke reproduktivne sposobnosti osobe.
- (2) Seksualno nasilje je i ono počinjeno navođenjem druge osobe da bez svog pristanka nad samim sobom ili nad trećom osobom izvrši radnju iz stavka 1. ovoga članka.
- (3) Seksualno nasilje iz stavka 1. i stavka 2. ovoga članka je i ono koje je počinjeno teškom povredom zakona te međunarodnog humanitarnog prava kao:
- zločin počinjen u oružanom međunarodnom sukobu ili sukobu koji nema međunarodni značaj i koji nije kvalificiran kao ratni zločin,
 - zločin protiv čovječnosti u sklopu širokog ili sustavnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.
- (4) Seksualno nasilje u smislu ovoga Zakona je seksualno nasilje za koje je Povjerenstvo za davanje mišljenja o proživljenom seksualnom nasilju u Domovinskom ratu (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) dalo pozitivno mišljenje.
- (5) Seksualno nasilje u smislu ovoga Zakona je ono koje je počinjeno u okolnostima izravno izazvanim oružanim sukobom odnosno koje je u uzročnoj vezi s oružanim sukobom.

Članak 3.

Žrtva seksualnog nasilja u Domovinskom ratu je osoba koja je proživjela jedan ili više oblika seksualnog nasilja iz članka 2. ovoga Zakona.

Članak 4.

Seksualno nasilje može biti počinjeno o strane pripadnika vojnih ili paravojnih postrojbi neprijateljske vojske ili oružanih i redarstvenih snaga Republike Hrvatske odnosno od civilne osobe koja je na počinjenje seksualnog nasilja potaknuta ili prisiljena od strane tih osoba.

Članak 5.

Postupak za ostvarivanje prava iz ovoga Zakona provodi se sukladno odredbama Zakona o općem upravnom postupku.

Članak 6.

Postupak za ostvarivanje prava iz ovoga Zakona provodi se sukladno načelu rodne jednakosti te načelu ravnopravnosti, bez obzira na rasno ili etničko porijeklo stranke.

Članak 7.

Ostvarivanje prava iz ovoga Zakona, Republika Hrvatska osigurava sukladno načelima društvene solidarnosti i pravednosti.

Članak 8.

Stranka i drugi sudionici u postupku imaju pravo upotrebljavati svoj jezik, uključujući i znakovni jezik, uz stalnog sudskog tumača odnosno tumača znakova gluhih, nijemih, gluhonijemih ili drugih osoba s kojima se, zbog tjelesnih i drugih mana, ne može na drugi način sporazumjeti, osim ako se tog prava ne odreknu.

Članak 9.

Prava iz ovoga Zakona ostvaruju se na teret državnog proračuna, s proračunskih pozicija ministarstva nadležnog za branitelje (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), osim ako drukčije nije propisano ovim Zakonom.

Članak 10.

Izrazi koji se koriste u ovom Zakonu, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i na ženski rod.

GLAVA II.**PRAVA ŽRTAVA SEKSUALNOG NASILJA****Članak 11.**

Žrtva seksualnog nasilja iz članka 3. ovoga Zakona, kojoj je rješenjem utvrđen status iz članka 26. ovoga Zakona (u daljnjem tekstu: korisnik), može ostvariti pravo na:

1. psihosocijalnu pomoć,
2. pravnu pomoć,
3. zdravstvenu pomoć,
4. medicinsku rehabilitaciju ,
5. obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje,
6. liječnički sistematski pregled,
7. smještaj u Veteranske centre,
8. novčanu naknadu,
9. druga novčana prava.

(2) Prava propisana ovim Zakonom su osobna prava i ne mogu se prenijeti na drugu osobu.

(3) Prava propisana ovim Zakonom ne mogu se nasljeđivati, osim dospelog, a neisplaćenog iznosa novčane naknade odnosno iznosa po osnovi drugih novčanih prava

Naknada troškova prijevoza

Članak 12.

(1) Korisnik može ostvariti pravo na naknadu troškova prijevoza u drugo mjesto radi ostvarivanja prava iz članka 11. stavak 1. ovoga Zakona.

(2) Ministar nadležan za branitelje (u daljnjem tekstu: ministar) pravilnikom iz članka 29. stavak 8. ovoga Zakona propisuje način i uvjete ostvarivanja prava iz stavka 1. ovoga članka.

PRAVO NA PSIHOLOGIJALNU I PRAVNU POMOĆ

Članak 13.

(1) Nositelji organizacije psihosocijalne i pravne pomoći su centri za psihosocijalnu pomoć i područne jedinice Ministarstva, ustrojeni u svakoj županiji i u Gradu Zagrebu, koji surađuju sa zdravstvenim i drugim ustanovama, te udrugama građana koje imaju iskustva u provedbi te pomoći.

(2) Ministarstvo u okviru Nacionalnog programa psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata te povratnicima iz mirovnih misija razrađuje mjere u svrhu pružanja psihosocijalne i drugih oblika pomoći, s ciljem poboljšanja kvalitete življenja i resocijalizacije korisnika i članova njegove obitelji u društvo.

Psihosocijalna pomoć

Članak 14.

(1) Korisnik i članovi njegove obitelji mogu ostvariti pravo na psihosocijalnu pomoć u vezi s posljedicama proživljenog seksualnog nasilja, pod uvjetima propisanim ovim Zakonom.

(2) Psihosocijalna pomoć se sastoji od individualnog psihosocijalnog savjetovanja, grupnog psihosocijalnog tretmana i informiranja.

Pravna pomoć

Članak 15.

(1) Korisnik može ostvariti pravo na pravnu pomoć (primarnu) za ostvarivanje prava iz ovoga Zakona te drugih prava po osnovi proživljenog seksualnog nasilja u Domovinskom ratu koja obuhvaća:

- davanje općih pravnih informacija (opća i načelna pravna uputa),
- davanje pravnih savjeta (cjelovita uputa o načinu i mogućnostima rješavanja odnosno ostvarivanja prava),
- sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama sukladno međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela,
- pravnu pomoć u postupku izvansudskog mirnog rješavanja sporova.

(2) Pravnu pomoć iz ovoga članka, osim centara za psihosocijalnu pomoć i područnih jedinica Ministarstva, pružaju i uredi državne uprave u jedinici područne (regionalne) samouprave odnosno nadležno upravno tijelo Grada Zagreba, te ovlaštene udruge.

PRAVO NA ZDRAVSTVENU POMOĆ

Članak 16.

(1) Korisnik može ostvariti pravo na zdravstvenu pomoć u vezi s posljedicama proživljenog seksualnog nasilja u Regionalnim centrima za psihotraumu te Nacionalnom centru za psihotraumu.

(2) Regionalni centri za psihotraumu posebni su odjeli u sastavu kliničkih bolnica i kliničkih bolničkih centara (Zagreb – Rebro, Rijeka, Split i Osijek) i pružaju usluge dijagnostičkih i terapijskih postupaka.

(3) Nacionalni centar za psihotraumu djeluje na nacionalnoj razini u sklopu Klinike za psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Zagreb i pruža usluge psihijatrijske pomoći, bolničku skrb odnosno stacionarno liječenje.

PRAVO NA MEDICINSKU REHABILITACIJU

Članak 17.

(1) Korisnik može ostvariti pravo na medicinsku odnosno fizikalnu rehabilitaciju, sukladno utvrđenoj potrebi.

(2) Pravo na medicinsku rehabilitaciju može se ostvariti ako je utvrđena uzročno posljedična veza proživljenog seksualnog nasilja s psihičkim odnosno fizičkim oštećenjem organizma korisnika.

(3) Uzročno posljedičnu vezu iz stavka 2. ovoga članka utvrđuje tijelo nadležno za medicinsko vještačenje, sukladno propisima koji propisuju postupak i tijelo nadležno za medicinsko vještačenje (u daljnjem tekstu: medicinsko vještačenje).

PRAVO NA OBVEZNO I DOPUNSKO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

Članak 18.

(1) Korisnik može ostvariti pravo na obvezno i dopunsko osiguranje ako to pravo ne ostvaruje po drugoj osnovi na teret državnog proračuna.

(2) Korisnik može ostvariti pravo na liječenje neplodnosti, kroničnih spolno prenosivih bolesti i drugih bolesti nastalih kao posljedica seksualnog nasilja.

PRAVO NA LIJEČNIČKI SISTEMATSKI PREGLED

Članak 19.

(1) Korisnik može ostvariti pravo na liječnički sistematski pregled jednom godišnje.

(2) Ministar, uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za zdravlje, donosi pravilnik kojim propisuje način i uvjete za ostvarivanje prava na liječnički sistematski pregled, te opseg usluga liječničkog pregleda, prava na medicinsku rehabilitaciju, te prava na obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje.

PRAVO NA SMJEŠTAJ U VETERANSKE CENTRE

Članak 20.

Korisnik može ostvariti pravo na smještaj u Veteranske centre sukladno propisima kojima se uređuje osnivanje i korištenje Veteranskih centara.

PRAVO NA NOVČANU NAKNADU

Članak 21.

Korisnik može ostvariti pravo na novčanu naknadu i povećanu novčanu naknadu pod uvjetima propisanim ovim i posebnim zakonom.

Apsolutne zapreke za priznavanje prava na novčanu naknadu

Članak 22.

- (1) Osoba nema pravo na novčanu naknadu kada je u drugim postupcima ostvarila pravo na osobnu invalidninu i druge oblike novčane naknade po istoj osnovi proživljenog seksualnog nasilja.
- (2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, osoba ima pravo na izbor povoljnijeg prava, o čemu daje pisanu izjavu.
- (3) U slučaju iz stavka 2. ovoga članka, prava ostvarena po drugim propisima prestaju s danom ostvarivanja prava iz ovoga Zakona.

Povećana novčana naknada

Članak 23.

Korisnik može ostvariti pravo na povećanu novčanu naknadu po sljedećim osnovama:

- prisilna trudnoća nastala kao posljedica seksualnog nasilja,
- prisilno izazvani pobačaj kao posljedica seksualnog nasilja,
- rođenje djeteta uslijed prisilne trudnoće nastale kao posljedica seksualnog nasilja,
- oštećenje organizma nastalog kao posljedica seksualnog nasilja,
- seksualno nasilje počinjeno prema djetetu,
- višestruko proživljeno seksualno nasilje.

Članak 24.

- (1) Činjenica prisilne trudnoće, prisilno izazvanog pobačaja te rođenja djeteta utvrđuje se temeljem medicinske dokumentacije i drugih dokaza.
- (2) Činjenica da je seksualno nasilje počinjeno prema djetetu utvrđuje se izvodom iz matice rođenih i dokazima o datumu počinjenog seksualnog nasilja.
- (3) Činjenica oštećenja organizma korisnika i postojanja uzročno posljedične veze između oštećenja organizma i proživljenog seksualnog nasilja utvrđuje se medicinskim vještačenjem.

DRUGA NOVČANA PRAVA

Članak. 25.

- (1) Korisnik može ostvariti pravo na novčana sredstva iz fundacije za žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu (u daljnjem tekstu: Fundacija), pod uvjetima propisanim ovim i posebnim zakonom.
- (2) Prava iz stavka 1. ovoga članka ostvaruju se u postupku propisanim posebnim zakonom.

GLAVA III.

POSTUPAK ZA STJECANJE STATUSA I OSTVARIVANJE PRAVA ŽRTAVA SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU

Status žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu

Članak 26.

Status žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu (u daljnjem tekstu: status) može se utvrditi osobi kada su, uz uvjete propisane ovim Zakonom, ispunjeni i sljedeći uvjeti:

- da je osoba u vrijeme počinjenja seksualnog nasilja bila državljanin Republike Hrvatske,
- da je osoba u vrijeme počinjenja seksualnog nasilja imala prijavljeno prebivalište ili boravište na području Republike Hrvatske,
- da je Povjerenstvo dalo pozitivno mišljenje.

Zahtjev za pokretanje postupka

Članak 27.

(1) Postupak za stjecanje statusa i ostvarivanje prava žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu (u daljnjem tekstu: postupak) pokreće se po zahtjevu stranke, njenog zakonskog zastupnika ili opunomoćenika.

(2) Zahtjev iz stavka 1. ovoga članka podnosi se Ministarstvu na propisanom obrascu.

(3) Uz zahtjev se obvezno prilažu dokazi kojima raspolaže podnositelj zahtjeva, o činjenicama važnim za ostvarivanje prava iz ovoga Zakona.

(4) Ministarstvo će po službenoj dužnosti pribaviti podatke o činjenicama o kojima druga državna tijela vode službene evidencije.

Rok za podnošenje zahtjeva

Članak 28.

(1) Rok za podnošenje zahtjeva je pet godina od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(2) Ako je stranka iz opravdanih razloga propustila podnijeti zahtjev u roku iz stavka 1. ovoga članka, zahtjev može podnijeti u roku od tri mjeseca od kada je prestao razlog koji je uzrokovao propuštanje.

Članak 29.

(1) Ministarstvo će status utvrditi rješenjem na temelju prikupljenih dokaza, te nalaza i mišljenja Povjerenstva, uz neposredno sudjelovanje stranke.

- (2) Ministarstvo će rješenjem o utvrđivanju statusa odlučiti i o pravu koje korisnik potražuje u zahtjevu odnosno drugim rješenjem, kada korisnik naknadno podnese zahtjev za ostvarivanje određenog prava iz ovoga Zakona.
- (3) Protiv rješenja iz stavka 1. i 2. ovoga članka nije dozvoljena žalba, već se može tužbom pokrenuti upravni spor.
- (4) Radi dopune dokaznog postupka Ministarstvo može zatražiti medicinsko vještačenje ili očitovanje nadležnih tijela o pojedinim činjenicama.
- (5) Pravo na novčanu naknadu i druga novčana prava ostvaruju se u posebnom postupku, na način propisan posebnim zakonom.
- (6) Prava iz ovoga Zakona korisnik ostvaruje i ako je počinitelj seksualnog nasilja nepoznat.
- (7) Korisnik je dužan u roku od 15 dana prijaviti nadležnom tijelu svaku promjenu činjenica koje utječu na promjenu ili gubitak ostvarenih prava iz ovoga Zakona.
- (8) Ministar pravilnikom propisuje način i uvjete ostvarivanja prava iz ovoga Zakon kao i prava na naknadu troškova prijevoza, te potrebne obrasce.

Sudjelovanje stranke u postupku

Članak 30.

- (1) O činjenici proživljenog seksualnog nasilja stranka će u postupku dati izjavu, na način koji je za nju najmanje traumatičan, uz primjenu načela rodne osjetljivosti.
- (2) U slučaju pribavljenog formalnog dokaza o počinjenom seksualnom nasilju (pravomoćna sudska presuda), stranku se o istom ne mora saslušati.

Povjerenstvo za davanje mišljenja o proživljenom seksualnom nasilju u Domovinskom ratu

Članak 31.

- (1) Povjerenstvo je neovisno, stručno i savjetodavno tijelo koje daje mišljenje o činjenici da je osoba proživjela seksualno nasilje odnosno da se radi o žrtvi iz članka 3. ovoga Zakona.
- (2) Povjerenstvo je sastavljeno od pet članova koji između sebe biraju predsjednika Povjerenstva.
Svaki član Povjerenstva ima jednog zamjenika.
- (3) Članovi Povjerenstva biraju se na temelju javnog poziva, a u slučaju neuspjelog javnog poziva, ministar će izravno imenovati članove.

- (4) Ministar imenuje članove i njihove zamjenike na vrijeme od četiri godine.
- (5) Administrativno tehničke poslove za Povjerenstvo obavlja Ministarstvo.
- (6) Ustrojstvo, način rada, donošenja odluka i druga pitanja važna za rad Povjerenstva propisuju se poslovníkom, koji donosi Povjerenstvo.

Članak 32.

- (1) Članovi Povjerenstva biraju se iz redova pravnika, osobito sudaca i odvjetnika, te liječnika specijalista psihijatrije, psihologa, socijalnih radnika, predstavnika civilnog društva i drugih stručnjaka koji imaju izraženu sklonost za zaštitu prava i interesa žrtava različitih oblika nasilja, odnosno iskustvo na području zaštite ljudskih prava.
- (2) Povjerenstvo je sastavljeno od najmanje jednog pravnika, liječnika specijalista psihijatrije i psihologa.
- (3) Za člana Povjerenstva i njegovog zamjenika može biti imenovana osoba koja:
 - je hrvatski državljánin s prebivalištem na području Republike Hrvatske,
 - je završila preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij,
 - ima najmanje 10 godina radnog iskustva,
 - nije osuđivana i protiv koje se ne vodi kazneni postupak za kaznena djela za koja se postupak pokreće po službenoj dužnosti.
- (4) Osim uvjeta iz stavka 3. ovoga članka, prednost pri imenovanju ostvaruje osoba koja ispunjava neki od sljedećih uvjeta:
 - iskustvo u radu sa ratnim stradalnicima odnosno žrtvama seksualnog nasilja,
 - iskustvo rada na kaznenim predmetima odnosno postupcima vezanim za Domovinski rat,
 - istaknuti stručnjak u svom području rada.
- (5) Članovi Povjerenstva i njihovi zamjenici biraju se na način da se osigura rodna ravnopravnost.
- (6) Ministar razrješuje članove i njihove zamjenike prije isteka vremena za koje su imenovani:
 - na njihov osobni zahtjev,
 - zbog neurednog i nesavjesnog obavljanja poslova u Povjerenstvu,
 - zbog nemogućnosti obavljanja poslova u Povjerenstvu iz drugih razloga.

Članak 33.

- (1) Povjerenstvo daje mišljenje o proživljenom seksualnom nasilju postupajući po zahtjevu Ministarstva, a na temelju medicinske i druge dokumentacije.
- (2) Povjerenstvo donosi mišljenje iz stavka 1. ovoga članka uzimajući u obzir:
 - činjenice i dokaze koji su utvrđeni u postupcima pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju i drugim kaznenim postupcima,

- pravomoćne sudske presude donesene u postupcima vezanim za počinjenje seksualnog nasilja u Domovinskom ratu i druge dokaze.

(3) Povjerenstvo donosi mišljenje iz stavka 1. ovoga članka, u roku od 30 dana od dana primitka predmeta, na propisanom obrascu.

Troškovi postupka

Članak 34.

(1) Troškovi postupka padaju na teret državnog proračuna, ako je postupak za stranku povoljno okončan.

(2) U postupku ostvarivanja prava po ovom Zakonu ne plaćaju se upravne pristojbe.

Zaštita identiteta i tajnost podataka

Članak 35.

Članovi Povjerenstva, njihovi zamjenici, službene i druge osobe koje sudjeluju u postupku ili su na drugi način saznale za činjenice vezane za postupak, obvezne su osigurati zaštitu identiteta stranke, voditi postupak uz isključenje javnosti i osigurati tajnost prikupljenih podataka te u svom radu postupati s osobitom pažnjom.

Utjecaj postupka na kazneni progon počinitelja

Članak 36.

Rješenja kojima se utvrđuje status i prava iz ovoga Zakona ne pretpostavljaju kaznenu odgovornost počinitelja i ne utječu na odluke nadležnih tijela o činjenici počinjenja kaznenog djela seksualnog nasilja.

GLAVA IV.

OSTVARIVANJE PRAVA U DRUGIM POSTUPCIMA

Članak 37.

(1) Korisnik ostvaruje prava iz ovoga Zakona, ako ih nije ostvario po istoj osnovi u drugoj državi.

(2) Stranka koja je ostvarila pravo na osobnu invalidninu po drugim propisima u Republici Hrvatskoj, po istoj osnovi proživljenog seksualnog nasilja, može ostvariti prava po ovom Zakonu, osim prava na novčanu naknadu.

(3) Ostvarivanje prava iz ovoga Zakona ne isključuje pravo korisnika kao oštećenika potraživati naknadu štete u drugim postupcima, po osnovi proživljenog seksualnog nasilja.

(4) Korisniku koji je ostvario pravo na naknadu štete u drugim postupcima, po osnovi proživljenog seksualnog nasilja, pravo na novčanu naknadu utvrđuje se u razmjernom iznosu, uračunavanjem ostvarenog iznosa naknade štete.

VRAĆANJE NEOSNOVANO STEČENOG

Članak 38.

(1) Korisnik koji je propustio obvezu prijaviti svaku promjenu činjenica koje utječu na promjenu ili gubitak prava iz članka 29. stavak 7. ovoga Zakona dužan je vratiti nepravilno isplaćene novčane iznose odnosno iznose primljene po osnovi protupravno ostvarenog, ne pripadajućeg prava iz ovoga Zakona.

(2) Potraživanje iz stavka 1. ovoga članka zastarijeva protekom roka određenog zakonom kojim se uređuje zastara potraživanja za tu vrstu prava odnosno potraživanja i teče od dana izvršnosti rješenja kojim je utvrđeno ne pripadajuće pravo.

GLAVA V.

FUNDACIJA ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA U DOMOVINSKOM RATU

Članak 39.

(1) Fundacija će se osnovati u cilju prikupljanja sredstava za isplatu novčanih naknada i drugih novčanih prava iz ovoga Zakona.

(2) Osnivanje, način poslovanja, prikupljanja prihoda i raspodjela sredstava Fundacije, te osobe s pravom na novčanu isplatu propisat će se posebnim zakonom.

GLAVA VI.

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 40.

(1) Ministar će donijeti pravilnike iz članka 19. stavak 2. i članka 29. stavak 8. ovoga Zakona u roku tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(2) Ministar će imenovati članove Povjerenstva u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(3) Povjerenstvo će donijeti poslovnik o radu iz članka 31. stavak 6. ovoga Zakona u roku od mjesec dana od imenovanja članova Povjerenstva.

(4) Vlada Republike Hrvatske predložit će Hrvatskom saboru donošenje Zakona iz članka 39. ovoga Zakona, u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 41.

Ovaj Zakon objavit će se u „Narodnim novinama“, a stupa na snagu osmoga dana od dana objave.

**OBRAZLOŽENJE POJEDINIH ZAKONSKIH ODREDBI
NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA O PRAVIMA ŽRTAVA SEKSUALNOG
NASILJA U DOMOVINSKOM RATU**

Članak 1.

Ovim člankom se propisuje osnovni cilj Zakona odnosno zaštita prava žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu i postupak za ostvarivanje tih prava, terminirajući vrijeme počinjenja seksualnog nasilja u Domovinskom ratu od 05.08.1990. – 30.06.1996. godine kao doba ratnog stanja i otežane mogućnosti zaštite osoba. Nadalje, definira se i područje na kojem se dogodilo seksualno nasilje kao državno područje Republike Hrvatske te neprijateljski logori i zatvori smješteni izvan državnog područja Republike Hrvatske. Potonje iz razloga jer je seksualno nasilje bilo počinjeno i prema hrvatskim državljanima koji su s područja Republike Hrvatske odvođeni u neprijateljske logore i zatvore u susjedne države.

Članak 2.

Ovim člankom se definira seksualno nasilje počinjeno u Domovinskom ratu. Definicija je usklađena s novijom međunarodnom praksom konkretno Konvencijom Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2012. godine (nabrajanje radnji po alinejama u stavku 1.), a obuhvaća i hrvatska kaznena zakonodavna rješenja u smislu definiranja nasilja kao seksualnih radnji počinjenih prema osobi bez njena pristanka, navođenjem osobe na počinjenje tih radnji nad samim sobom ili nad trećom osobom, te seksualne radnje počinjene silom ili prijetnjom (silovanje).

Definicija obuhvaća seksualne delikte počinjene povredom međunarodnog prava i običaja odnosno Ženevskih konvencija.

Stavak 4. sažima sva tri prethodna stavka istovremeno ostavljajući diskrecijsku ocjenu Povjerenstvu o činjenici radi li se doista o žrtvi seksualnog nasilja. Naime, članovi Povjerenstva stručne su osobe (pravnici, psihijatri, psiholozi..) kompetentni da temeljem dostupne dokumentacije i osobnog kontaktom sa žrtvom zajednički zaključue o stupnju vjerojatnosti počinjenog seksualnog nasilja u slučajevima gdje ne postoje čvrsti, formalni dokazi o istom.

Stavkom 5. naglašena je svrha ovoga Zakona, a to je da se reparacija pruža žrtvama koje su proživjele seksualno nasilje kao posljedicu ratnog stanja. Stoga je važno, što je ujedno i uvjet reparacije, da je isto počinjeno u izravnoj vezi s ratnim djelovanjem odnosno da se radi o iskorištavanju ratne situacije od strane počinitelja te straha koji to ratno stanje kod žrtve izaziva. U suprotnom, žrtva koja je pretrpjela seksualno nasilje koje nije u izravnim okolnostima s ratnim zbivanjima (npr. na područjima u RH gdje se nije osjetila neposredna ratna opasnost) ima mogućnosti ostvarivanja zaštite „redovnim putem“ temeljem pravomoćne kaznene presude direktno protiv počinitelja.

Članak 3.

Ovim člankom se definira žrtva seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, kao svaka osoba (civilna ili vojna) prema kojoj je počinjeno i koja je proživjela seksualno nasilje definirano Zakonom, u Zakonom predviđenom vremenskom razdoblju (Domovinski rat) i području (teritorij RH, neprijateljski logori i zatvori izvan RH). Cilja se na pružanje reparacije živim osobama, kao svojevrsna pomoć u njihovom svakodnevnom životu.

Članak 4.

Ovim se člankom određuje počinitelj seksualnog nasilja. U svezi s člankom 1. ovoga Zakona, propisano je počinjenje seksualnog nasilja iskorištavanjem straha od ratnih sukoba, neovisno

radi li se o vojnoj, redarstvenoj ili pak civilnoj osobi koja je na zločin prisiljena od tih osoba. Cilj odredbe je zaštita žrtava seksualnog nasilja počinjenog posredovanjem tzv. vojne moći.

Članak 5.

Ovim se člankom ukazuje na prirodu postupka za ostvarivanje prava iz ovoga Zakona kao upravnog postupka na koji se primjenjuju odredbe važećeg propisa koji taj postupak propisuje (Zakon o općem upravnom postupku).

Članak 6.

Ovim se člankom propisuju načela jednakog postupanja prema svim žrtvama, bez obzira radi li se o muškarcu ili ženi te neovisno o njihovom etničkom ili rasnom podrijetlu.

Članak 7.

Ovim se člankom propisuju načela sukladno kojima država žrtvama osigurava zaštitu svojih prava. Naime, država je u obvezi spriječiti kršenje temeljnih ljudskih prava, a ne uspije li u tome, dužna je žrtvama omogućiti pravičnu reparaciju.

Članak 8.

Ovim se člankom jamči pravo na upotrebu jezika stranke koji je različit od službenog jezika na kojemu se vodi postupak (ZUP: hrvatski jezik i latinično pismo) odnosno korištenje znakovnog jezika.

Članak 9.

Ovim se člankom propisuje ostvarivanje prava iz ovoga Zakona na teret državnog proračuna.

Članak 10.

Ovim se člankom, u duhu načela ravnopravnosti spolova, propisuje neutralnost muško/ženskih izraza u Zakonu.

Članak 11.

Ovim člankom se taksativno nabrajaju prava koja može ostvariti osoba kojoj je rješenjem u upravnom postupku utvrđen status žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, sukladno ovom Zakonu i koja tako postaje korisnik prava iz ovoga Zakona. To su pravo na: psihosocijalnu pomoć, pravnu pomoć, zdravstvenu pomoć, obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje, medicinsku rehabilitaciju, godišnji liječnički sistematski pregled, pravo na smještaj u Veteranske centre, pravo na novčanu naknadu i druga novčana prava, koja prava se kasnije detaljnije propisuju. Navedenim pravima nastoji se pružiti cjelovita reparacija žrtvama odnosno članovima njene obitelji obuhvaćajući razne vidove pomoći – psihosocijalna, zdravstvena, pravna, financijska. Također se propisuje priroda prava kao strogo osobna, neprenosiva i nenasljedna prava osim u slučaju dospjelih iznosa novčane naknade. Radi se o samoj naravi tih prava - prava stvarnim žrtvama koja se vežu uz samu žrtvu odnosno njene specifične potrebe (psihosocijalna pomoć, zdravstvena pomoć..), osim dospjelog, a neisplaćenog iznosa novčane naknade, koji će se, po naravi stvari, isplatiti njegovim nasljednicima, sukladno propisima koji isto reguliraju.

Članak 12.

Ovim člankom se propisuje pravo na naknadu troškova prijevoza u postupcima ostvarivanja prava iz ovoga Zakona. Način i uvjeti ostvarivanja toga prava propisat će se posebno pravilnikom.

Članak 13.

Ovim člankom se razrađuje pravo na psihosocijalnu pomoć i pravnu pomoć odnosno mjesta na kojima se navedeno ostvaruje. Ministarstvo u okviru svog Nacionalnog programa psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata te povratnicima iz mirovnih misija posebno razrađuje mjere pomoći žrtvama i njihovim obiteljima, djeluje na podizanje društvene tolerancije i svijesti odnosno pridonosi suočavanju s posljedicama seksualnog nasilja. U svezi s navedenim Nacionalnim programom utemeljeni su centri za psihosocijalnu pomoć u svakoj županiji (s iznimkom Brodsko-posavske gdje djeluju dva centra) i čiji djelokrug određuje Ministarstvo i koji su okosnica psihosocijalne pomoći. Pomoć pružaju i područne jedinice Ministarstva (ustrojene Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva branitelja NN28/12 i 31/13).

Ovdje žrtve, ali i članovi njihove obitelji mogu dobiti, osim konkretne psihičke, pravne i druge pomoći i informacije o ostvarivanju ostalih prava iz ovoga zakona.

U provođenju ovih mjera, propisana je suradnja državnih institucija s udrugama civilnog društva i drugim ustanovama.

Članak 14.

Ovim se člankom posebno razrađuju korisnici psihosocijalne pomoći i vrsta te pomoći odnosno usluge koju Centri i područne jedinice Ministarstva pružaju. Pravo na psihosocijalnu pomoć omogućava se i članovima obitelji žrtve, obzirom se posljedice proživljenog seksualnog nasilja itekako odražavaju na cijelu obitelj sukladno čemu resocijalizacija žrtve nije moguća izoliranjem žrtve odnosno selektivnim pružanjem pomoći samo žrtvi, nego je potrebno djelovati u njenom svakodnevnom okruženju i pomoći obitelji nositi se s posljedicama nasilja, posebice jer je u najvećem broju slučajeva proživljeno seksualno nasilje ostalo u tajnosti.

Članak 15.

Ovim se člankom propisuje pravo na besplatnu pravnu pomoć u slučaju potrebe za pravnom pomoći u svezi s posljedicama seksualnog nasilja, te mjesta gdje se još ista pruža. Obuhvaćena je pravna pomoć na primarnoj razini odnosno ona koja se sastoji od davanja uputa, sastavljanje podnesaka i tumačenja odredbi ovoga i drugih Zakona te postupka ostvarivanja pravne zaštite po osnovi proživljenog seksualnog nasilja.

Članak 16.

Zdravstvenu pomoć za liječenje posljedica seksualnog nasilja pružaju Regionalni centri za psihotraumu, koji djeluju u okviru zdravstvenih ustanova tj. kliničkih bolnica i centara i pružaju usluge dijagnostike i liječenja osoba. Nacionalni centar za psihotraumu djeluje u Zagrebu, na nacionalnoj razini i na raspolaganju je svim žrtvama seksualnog nasilja, uz organizirana 24-satna dežurstva čime se omogućava kontakt sa stručnom osobom svim žrtvama kojima je potrebna hitna psihološka pomoć, bez obzira na kojem se području RH nalaze. Također, osim popratnog znanstveno istraživačkog rada na poboljšanju razumijevanja i liječenja psihičkih poremećaja uzrokovanih traumom, pružaju usluge psihijatrijske pomoći te bolničku skrb.

Članak 17.

Ovim se člankom propisuje mogućnost medicinske odnosno fizikalne rehabilitacije za korisnika kada je za to utvrđena potreba i kada je utvrđena uzročno posljedična vezi s oštećenjem organizma i seksualnog nasilja. Naime, liječenje u prilagođenim ustanovama (toplice) ne predstavlja nagradu za seksualno nasilje, nego je stvarna pomoć žrtvi odnosno olakšavanje tegoba nastalih uslijed oštećenja organizma uzrokovanim seksualnim nasiljem.

Članak 18.

Ovim se člankom propisuje pravo na obvezno i dopunsko osiguranje ako to pravo korisnik već ne ostvaruje po drugoj osnovi iz Državnog proračuna te je dodatno naglašena zdravstvena skrb liječenja neplodnosti, kroničnih spolno prenosivih bolesti i drugih posljedica seksualnog nasilja. Naime, obveza je države omogućiti ovim osobama pravo na zdravstvenu zaštitu, pogotovo u slučaju postojanja trajnih posljedica nasilja na zdravlje žrtve.

Članak 19.

Ovim se člankom propisuje pravo korisnika na redovni (godišnji) liječnički sistematski pregled, a koji uvjeti i opseg liječničkih usluga će se regulirati pravilnikom. Cilj je sustavnim praćenjem zdravstvenog stanja žrtava seksualnog nasilja te preventivnim metodama odnosno ranim otkrivanjem bolesti/poremećaja djelovati na poboljšanje kvalitete življenja. Također je propisano donošenje potrebnih provedbenih propisa.

Članak 20.

Ovim se člankom propisuje pravo korisnika na smještaj u Veteranske centre, a sukladno propisima koji uređuju osnivanje i korištenje tih centara s ciljem pružanja usluga (smještaja i slično) i podrške žrtvama kao posebnoj kategoriji stradalnika Domovinskog rata.

Članak 21.

Ovim člankom se propisuje pravo korisnika na novčanu naknadu odnosno povećanu novčanu naknadu, na način koji će biti reguliran posebnim propisom. Ovo vezano za trenutnu financijsku situaciju u kojem sredstva za isto nisu predviđena te stoga nije svrsishodno propisivati iznos i uvjete za ostvarivanje prava na novčanu naknadu, kada se ona sada neće moći isplatiti. S obzirom da je cilj ovoga Zakona kompletna reparacija žrtava, to ovaj Zakon propisuje sve oblike zaštite (pomoći) dok će se posebnim zakonom specificirati konkretni iznosi, način, početak i trajanje, te sve ostalo bitno za ostvarivanje prava na novčanu naknadu.

Članak 22.

Ovim člankom se propisuju apsolutne zapreke priznavanju prava na novčanu naknadu odnosno povećanu novčanu naknadu u smislu već ostvarenog novčanog prava temeljem iste osnove - proživljenog seksualnog nasilja u Domovinskom ratu. Naime, svrha Zakona je pružiti zaštitu, pa tako i novčanu naknadu, osobama koje to do sada nisu ostvarile, istodobno uzeti u obzir već ostvarena prava temeljem iste osnove. Pri tome se ipak omogućava izbor, za stranku povoljnijeg prava o čemu je potrebna njena izričita, pisana izjava. U tom slučaju prava ostvarena po drugim propisima prestaju s danom ostvarivanja prava iz ovoga Zakona.

Članak 23.

Ovim člankom se propisuju osnove odnosno slučajevi kada se može ostvariti povećana novčana naknada, a vezano za psihofizičke posljedice seksualnog nasilja (prisilna trudnoća, prisilno izazvan pobačaj, prisilne trudnoće koja je rezultirala rođenjem djeteta, kada je žrtva seksualnog nasilja bila dijete, oštećenje organizma i seksualno nasilja proživljeno više puta).

Članak 24.

Ovim člankom se propisuje način utvrđivanja činjenica kod propisanih težih oblika proživljenog seksualnog nasilja. Pojedine činjenice, gdje je to moguće, dokazuju se medicinskom i drugom dokumentacijom odnosno drugim raspoloživim dokazima, a u određenim slučajevima (oštećenje organizma odnosno uzročno posljedična veza oštećenja i seksualnog nasilja) provodi se i medicinsko vještačenje. U slučaju nepostojanja dokaza,

primjenjuju se opće odredbe dokazivanja (ZUP), gdje se, u nedostatku drugih dokaza, uzima izjava same stranke u postupku.

Članak 25.

Ovim se člankom propisuje mogućnost korištenja novčanih sredstava iz fundacije za žrtve seksualnog nasilja (u daljnjem tekstu: Fundacija), u slučajevima (kao što je npr. pravo na jednokratnu pomoć, podmirivanje troškova odvjetnika u kaznenim postupcima protiv počinitelja seksualnog nasilja u kojima se žrtva javlja kao oštećenik i sličnim slučajevima, po osnovi statusa žrtve, kada to pravo ne može ostvariti po drugih propisima) i iznosima koji će se propisati posebnim zakonom (kojim će se propisati ostala novčana prava iz ovoga Zakona).

Članak 26.

Ovim člankom se propisuju uvjeti, koji moraju biti kumulativno ispunjeni, za ostvarivanje prava iz Zakona odnosno priznavanja statusa žrtve seksualnog nasilja u Domovinskom ratu (u daljnjem tekstu: status). Da bi se utvrdio status potrebno je da je žrtva u trenutku počinjenog seksualnog nasilja bila državljanin Republike Hrvatske s prebivalištem odnosno boravištem na teritoriju RH. Također je potrebno i da je Povjerenstvo za davanje mišljenja o proživljenom seksualnom nasilju u Domovinskom ratu dalo pozitivno mišljenje o istom - da je konkretna stranka doista i žrtva seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, što je ključni dokaz u postupku kada ne postoji ni jedan drugi formalni dokaz o istom. Prijavljeno prebivalište žrtve u RH prije početka rata potkrepljuje vjerodostojnost činjenice da je žrtva tijekom Domovinskog rata proživjela seksualno nasilje na području RH odnosno s tog područja prisilno odvedena npr. u susjedne države u neprijateljske logore i zatvore.

Članak 27.

Ovim člankom se propisuje pokretanje postupka, podnošenjem zahtjeva Ministarstvu te osobe koje su za to ovlaštene. Propisana je obveza podnositelja zahtjeva, uz zahtjev dostaviti svu dokumentaciju bitnu za ostvarivanje prava iz Zakona, kao i obveza Ministarstva prikupiti podatke iz službenih evidencija, sve radi ekonomičnijeg provođenja postupka.

Članak 28.

Ovim člankom se propisuje rok za podnošenje zahtjeva od pet godina od dana stupanja na snagu Zakona.

Regulirana je i situacija kada stranka iz opravdanih razloga nije u mogućnosti podnijeti zahtjev u propisanom roku na način da ima pravo podnijeti zahtjev u roku od tri mjeseca od kada su prestali razlozi zbog kojih nije bila u mogućnosti podnijeti zahtjev.

Članak 29.

Ovim člankom se propisuje postupanje po zahtjevu, dakle način odnosno sam postupak utvrđivanja statusa i postupanje po zahtjevu stranke, o kojem odlučuje Ministarstvo, kao prvostupanjsko tijelo, a temeljem mišljenja Povjerenstva te drugih dostupnih dokaza. Omogućava se dopuna dokaznog postupka medicinskim vještačenjem odnosno zatraživanjem očitovanja o bitnim činjenicama važnim za utvrđivanje statusa žrtve od nadležnih tijela. Također daje mogućnost ostvarivanja prava, neovisno o kaznenom progonu počinitelja, odnosno bez obzira je li počinitelj uopće poznat. Naime, ovo sukladno međunarodnoj praksi i nastojanjima da se omogući reparacija žrtvama neovisno o kaznenom procesuiranju počinitelja. Sve detalje postupanja razradit će se posebno pravilnikom koji donosi ministar.

Članak 30.

Ovim člankom se propisuje obvezno sudjelovanje stranke u postupku, način saslušavanja odnosno davanja izjave stranke. Saslušanje stranke ispitivač će provoditi sukladno načelu rodne osjetljivosti (muškarac-muškarac, žena-žena, odnosno po izboru stranke), vodeći računa o sprječavanju sekundarne viktimizacije na način da ispitivač bude osposobljen za razgovor sa žrtvom (psiholog...) odnosno da stranku saslušava Povjerenstvo u suženom sastavu. Detaljno saslušavanje stranke neće biti potrebno ako postoji kakav formalan dokaz o seksualnom nasilju odnosno o činjenici da je stranke žrtva seksualnog nasilja.

Članak 31.

Ovim člankom se propisuje Povjerenstvo za davanje mišljenja o proživljenom seksualnom nasilju u Domovinskom ratu, njegov sastav, izbor odnosno imenovanje članova. Članovi se imenuju na vrijeme od četiri godine. Svaki član ima jednog zamjenika, a svi članovi između sebe biraju predsjednika Povjerenstva. Članovi se biraju na temelju javnog poziva odnosno izravnim imenovanjem članova, ako se javnim pozivima ne ostvari rezultat. Ovakvo opredjeljenje, za javni poziv, umjesto izbora temeljem funkcija koju pojedini stručni profili ljudi obavljaju, je zbog toga što se ovdje radi o osjetljivoj, ali i teškoj problematici, koja zahtjeva maksimalan, stoga i dobrovoljan angažman članova s posebno izraženim senzibilitetom i afinitetom za ovo područje (seksualno nasilje).

Članak 32.

Ovim člankom se propisuju uvjeti za imenovanje kandidata u Povjerenstvo odnosno profil stručnjaka koji je potreban, a koji imaju afinitete odnosno iskustvo rada s ratnim stradalnicima. Radi se o osobama kompetentnih znanja i vještina za davanje mišljenja o statusu žrtve. To su u prvom redu pravnici, osobito suci ili odvjetnici koji su upoznati s kaznenim propisima i postupcima, a u određenoj mjeri i imaju saznanja o počinjenom seksualnom nasilju i žrtvama takvoga nasilja iz Domovinskog rata ili su čak imali neposrednih kontakata sa samim žrtvama. Nadalje, propisani su psihijatri i psiholozi, kao kompetentne struke za prepoznavanje psihofizičkog stanja osobe koja je proživjela seksualno nasilje odnosno posljedica koje je to ostavilo na nju. Propisane su i druge struke odnosno drugi stručnjaci koji su usmjereni na zaštitu prava i interesa žrtava nasilja. Propisani su opći uvjeti (stupanj obrazovanja, nekažnjivost, dugogodišnje radno iskustvo...) te posebne kvalifikacije koje su poželjne i koje daju prednost pri izboru.

Iz navedenih razloga je propisan i sastav članova (djelomično), a to je da mora biti zastupljen jedan pravnik, te jedan psihijatar i psiholog u Povjerenstvu.

Zamjenici članova imenuju se na način da se osigura rodna ravnopravnost, koja potreba je posebice izražena u odnosu na ispitivanje žrtve.

Prije isteka mandata, ministar može razriješiti dužnosti člana na njegov osobni zahtjev, zbog neurednog i nesavjesnog obavljanja poslova odnosno drugog razloga zbog čega više nije u mogućnosti obavljati poslove kao član Povjerenstva.

Članak 33.

Ovim člankom se propisuje rad Povjerenstva kao jedinstvenog i nepristranog tijela, koji raspolaže potrebnim znanjima i vještinama i koji će, na jednom mjestu, prikupljati sve informacije o žrtvama, seksualnom nasilju i počiniteljima. Prilikom analize je li seksualno nasilje počinjeno, uzimat će u obzir svu dostupnu dokumentaciju, činjenice i dokaze koji su utvrđeni u drugim postupcima pred nadležnim tijelima (Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju te u drugim kaznenim postupcima), te pravomoćne kaznene presude donesene u postupcima vezanim za počinjenje seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, kao i iskaz same stranke. Ovo jer će upravo dokazni postupak biti najteži, pa je potrebno iskoristiti svu

dostupnu dokumentaciju i metode za utvrđivanje seksualnog nasilja, istovremeno što manje traumatizirati žrtvu (nepotrebnim saslušavanima i sl.).

Propisuje se razumni rok od 30 dana za konačan zaključak odnosno mišljenje o statusu žrtve, a u cilju sprječavanja nepotrebnog rastezanja postupka.

Mišljenje Povjerenstvo donosi na obrascu čiju jedinstvenu formu ministar propisuje pravilnikom.

Članak 34.

Ovim člankom se propisuje snošenje troška postupka od strane države, kao vida načela solidarnosti, a obzirom na osjetljivu problematiku postupanja sa žrtvama seksualnog nasilja, u cilju sprječavanja dodatnog financijskog tereta za stranku za koju je postupak povoljno okončan. U suprotnom, sukladno ZUP-u, stranka će sama snositi svoje troškove. Također se propisuje ne naplaćivanje upravnih pristojbi u postupku ostvarivanja prava propisanih Zakonom.

Članak 35.

Ovim člankom se propisuje obveza svih osoba uključenih u postupak sa žrtvama seksualnog nasilja i drugih osoba koje su na bilo koji način povezane s postupkom ili imaju saznanja o činjenicama vezanim za postupak, djelovati s osobitom pažnjom, štititi tajnost podataka, poglavito identiteta tih osoba, vodeći računa o proživljenim traumama istih, u cilju njihove zaštite i sprječavanja daljnje viktimizacije.

Članak 36.

Ovim člankom se propisuje priroda odnosno pravna snaga rješenja o statusu žrtve seksualnog nasilja s učinkom u upravnom postupku u kojemu se isto donosi, dok isto ne zadire u domenu kaznenog prava odnosno sudskog kaznenog progona i ne prejudicira kaznenu odgovornost počinitelja.

Članak 37.

Ovim člankom se propisuje ograničavanje prava na uživanje zaštite sukladno ovome Zakonu, ako je takvu zaštitu osoba već ostvarila u drugoj državi. No, ostavlja se mogućnost ostvarivanja prava iz Zakona, osim novčanih naknada, za osobe koje su novčano pravo po osnovi seksualnog nasilja (osobna invalidnina) ostvarile po drugim propisima u Republici Hrvatskoj.

S druge strane, ostvarenje prava po ovome Zakonu nije zapreka potraživati naknadu štete po istoj osnovi, u drugim postupcima, no ako je osoba to pravo već iscrpila, može ostvarivati prava iz ovoga Zakona, ali joj se novčana naknada utvrđuje razmjerno već ostvarenom iznosu (ostvarenoj naknadi štete npr. u građanskoj parnici), uračunavanjem toga iznosa.

Članak 38.

Ovim člankom se propisuje vraćanje onoga što je stranka neosnovano stekla temeljem rješenja Ministarstva, bez obzira na kasnije eventualne izmjene ili poništavanje rješenja, bilo da je stranka poduzela lažnu radnji (davanje lažnoga iskaza, podataka..) ili je isto propustila učiniti čime je dovela u zabludu nadležna tijela te ostvarila prava za koja je znala ili morala znati da joj ne pripadaju. Zastarni rok za navedeno potraživanje uređen je sukladno građanskom pravu koji određuje zastaru za takvu vrstu potraživanja, a koji rok teče od dana kada se rješenje o pravu moglo izvršiti.

Članak 39.

Ovim člankom se propisuje osnivanje Fundacije s ciljem isplaćivanja novčanih naknada ostvarenih sukladno ovom Zakonu, ali i svih drugih novčana prava (dodatna) propisanih ovim i posebnim zakonom koji će se donijeti naknadno.

Članak 40.

Ovim člankom se propisuju rokovi za donošenje potrebnih zakona, pravilnika i drugih akata propisanih ovim Zakonom.

Članak 41.

Ovim se člankom propisuje objava u „Narodnim novinama“ i stupanje na snagu Zakona, osmog dana od dana objave.